מסורת הש"ס

א) [לעיל יד: ופ"נ]. ב) [לקמן עו: סוכה ח. כ"ב קף:]. ג) לעיל נה:, ד) [עי' תוספות בסוכות לט. ד"ה סיכו משולשין]. ה) [לעיל נה:]. ו) נכ"מ: ז) נכ"מ: פשיט. ח) כס"ל מ"ג.

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֵת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה
2. וּמִגַּרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקְצֵה הָעִיר וְחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב: במדבר לה ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולזו שבעים אמה ושיריים שוקה קרפף את שתיהן להיות אחת ש"מ: (ב) רש"י ד"ה דל לגורך וכו' להגן מן הטיר: (ג) תוס' ד"ה כל אמתא וכו' ואם אין מאלכסן של ה' אלא שבע אמות כמו שעולה: (ד) ד"ה רב הונא ואחרוי ליה הני מתוחתא דמיגלגן וכו' מהלי ניפא לאלכסיר כו' הא יכו' הסתא מזכר רב ספרא קמ"א אמה ושליש לכוי כ' וכו' אמתהתא דשוכא דמיגלגן בתוך ע' אמה ושיריים כנ"ל ומיכח מתוס נמתקן: (ה) באד' דאמר קרפף אחד לשניהם הא דקאמרי רבנן שתי עיירות לאו דוקא דהוא הדין כיח:

מוסף רש"י

כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. כשאתה מידד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע מוספת שני חומשים. כן שיעורו חכמים (סוכה ח.). נותנין קרפף לעיר. דכל שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר הוי עיר (לעיל כא.). עושה קרפף את שתיהן להיות אחד. אם יש לזו שבעים אמה ושיריים ולזו שבעים אמה ושיריים עושה קרפף לשתיהן להיות אחת, שתי עיירות המוכללות זו מזו קמ"א אמה ושלש רש כאלכסן כיח, ונמצא אומר כיח נתון שבעים אמה וד' עפתים לשתיהן, נעשה אומר כיח כעיגול לכן, כאשה עיגרה שבריכה בולטת, ומצטרפת להיות שתיהן כאחת לכן נאחת מהן שיהי שתיהן לו כד' אמות ומיהי אלפים מהולה לכן (סוכה נ.).

רבינו חננאל

הסר מקום הרביע אלפים אמה, נשארו ששת אלפים, נמצאו ששת אלפים (כ"ד) [מכ"ד] אלף של תחומין ושל קרנות [ריבוע הון]. רבינא אמר מאי רביע דתחומין. רבינא דברי אביי [קפפרש]. והכי קאמר לא תיסא דאביי דאמר משכחת לה במתא דהיא אלפא אאלפא בהדי אלפא דמתא. ומאי רביע, רביע דתחומין הוא דקאמר. בא רבא לפרק דרך אחרת וא' האי דקתני נמצא מגרש רביע, רב"ע דקרנות.

בד א מי' פכ"מ מהל' שבת הלכה ל' סמג לאוין סו טושי"ע ס"ח סי' שנח סעיף ה: כה ב מי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"ז:

רבינו חננאל (המשך)

כי לעולם הקרנות הן ריו אלף ומגרש הקרנות אלף מכל קרן, שהן ד' אלפים נמצא לעולם מגרש הקרנות רביעם. והאי דכתיב אלף אמה סביב דקרנות, כדכתיב וזרקו את הדם על המזבח סביב, והוא סביב הקרנות. ואחרי שהשליטו פירוש דברי ר' אליעזר בן ר' יוסי הגלילי. חזרו להקשות על הא דתניא נמצאת העיר משתכרת ת' אמה לכאן ות' אמה לכאן. והא איכא (מורשא) מורשא דקרנתא, דעדיפי טפי מהאי שיעורא כדאמרינן בכל אתרא בעינן טפי משום מורשא דקרנתא. ודחינן הכא במאי עסקינן במתא עגילתא. ואקשינן והא (דבעינן ד') [ריבעוה]. ופרקינן אימור דאמרינן כו'. אלא הוספנו על זו העיר זה השיעור. ואקשינן מכדי עגילתא הוא כדקאמרת. ואוספינן עלה כדי ריבועא מאבראי שיהא הוא ורבועו ארבעה כמה (מארבע) [מרובע] יתר על העיגול רביע, כשתחשוב רביע של אלפים להיות הן ורבועו ארבעה, כגון אלף וחמש מאות, הוסיף עליהן ת"ק נמצאו הן ורבועם ארבעה חלקים כל חלק ת"ק, נשארו מן האלפים חמש מאות וריבועם, [ד]חמש מאות מאבראי קס"ו פחות שליש, הכל קס"ו ות"ק תרס"ו. ועל זה הדרך רביע חמש מאות הנשארים מן האלפים קס"ו פחות [שליש] נמצאו הכל אלפים ששה מאות וששים ושבע אמה פחות שליש אמה. ופרקינן בריבוע הכי נמי אבל בהילוכא בעינן טפי, דאמר מר כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וכיון דהכי מסקנא דשמעתא פרישנא מרישא על הדין אורחא דפרקינן ומוקמינן לה. מתני' נותנין קרפיף (לעיר) [לעיר] וכו'. איתמר שתי עיירות קרובות זו לזו מערבה כנגד מזרחה של חברותה, רב הונא אמר נותנין קרפיף לזו וקרפיף לזו. פי' נותן לכל אחד [שבעים אמה] ושיריים, שהן בית פאתים, ואם אין בין שתי עיירות הללו יתר מזה השיעור נחשבות שתיהן עיר אחת וכל אחת נותנין לו תחומה לזו במזרח חברתה ולזו במערב חברתה מחוץ לעיר הקרובה לה במאה וארבעים אמה ואחת ושליש, אלפים אמה. והיא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפיף אחד לשתיהן. ואקשינן לרב הונא מתניתין, דתנן וחכמים או' אין נותנין קרפיף אלא לשתי עיירות. ופריק הכי קתני אין נותנין תורת קרפיף אלא לשתי עיירות, ולעולם שתי קרפיפות לשתיהן, הכי נמי מסתברא מדקתני

דל. לגורך מגרש ד' מן התחומין שהרי אלף לכל לד להגן (ב) העיר ועל פני העיר אלף הוא דהוי כמדת העיר הרי אלף על אלף מגרש לכל לד וכן לקרנות הא תמניא: **כמה מרובע יהי כו'.** לפי שהשבת בעיר מרובעת הולכת על כרחך לתת מגרשיה בריבוע סביב לפיכך עלו לשמונה אלפים משוב העיר עגולה ומגרשי עגולין והרי הן ג' אלפים על ג' אלפים עגולין ואילו היו מרובעין הוו ט' ט' למגרש והתשיעי לעיר עכשיו שהכל עגול נתמעט רביע העיר ורביע המגרש: **ופשו להו שיתא מגרש ושיתא מכ"ד.** הניתנין לגויס לכל העיר ריבעא הוי שתא"פ שיעוב העיר עגולה ומגרשיה עגולין מ"מ לענין חלק הגויס ולענין תחומי שבת אנו מוסיפין להם ריבוע ונותנין לה תחומין אלף רוחב למדת העיר לכל לד והאורך אלפים וקרנותיהן למלאות פגמיהן אלפים על אלפים הרי סך הכל ה' אלפים על ה' אלפים מרובעין אלפים תחום לכאן ולכאן והעיר אלף בינתים דהוו להו תחומין תמניא וקרנות שיתסר נמצא מגרש רביע התחומין והקרנות: **רבינא אמר.** לעולם כדמעיקרא נמתא מרבעתא וכתרי אלפי אחרי אלפי דהוו להו תחומין שיתסר וקרנות שיתסר ומגרש מנייהו תריסר ומאי רביע דקתני בתחומין דקאמר (ע"ב) נמצא מגרש דתחומין רביע דתחומין וקרנות דמגרש דתחומין תמניא כדאמרינן מעיקרא והוא ריבעא דתלתין ותרין: **רב אשי.** נמי כרבינא מוקי לה נמתא מרבעתא דתרי אלפי אחרי אלפי ומאי נמצא מגרש רביע דקתני ה"ק מגרש דקרנות הוי רביע דקרנות דשיתסר דקרנות הוי רביע המגרש: **והא סביב כיכר.** נקרא גבי מגרש ותנא כי רהטא דקרא נקט ותנא: ל"א **רב אשי.** ס"ל דאין נותנין מגרש אלא לקרנות העיר אלף על אלף הלכך לעולם כין העיר גדולה כין העיר קטנה מגרש שלה רביע [לעולם] הקרנות שיתסר ומגרש ד': **והא איכא מורשא דקרנות.** למאי דאמרן לעיל [שם] כמה מרובע יותר כו' דמדדינן מגרש בעיגולא וקשיא ליה לרב חבינא[1] כיון דתניא מרבע את העיר הרי היא מרובעת וכי יהבא מגרש בעיגולא אלף סביב לה נמצאו קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש ואין כנגד הקרנות אלף מגרש: **כמאה עגולה.** דלית לה מורשא דקרנתא: **אימור דאמרין חזייה כמאן דמרבעא.** לענין להוסיף לה תחומין כין להילוך שבת כין לענין נתינת לויס אבל רבועי ודאי לא מרבענא כלום הוספנו בתים בתוספת ריבועא שימעטו את גוי המגרש: **הני ח' מאות.** בתמיה. דקתני לעיל [שם] נמצאו תחומין משתכרין במה שהנתנו עכלא כאלכסון ח' מאות אמה והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע דדבר עגול אין לו אלכסון והמרובע יש לו אלכסון ומה מרובע יותר על העגול רביע וריבעא חייתו עלה מלבר שהוא חלק שלישי מלבו: **והכי שיים מאה ושיתין ושבע נכי חילתא דאמתא הוו.** דאלפים: **ה"מ.** הוא דרביע יותר עליו ותו לא ה"מ בעיגולא דנפיק מגו ריבוע כי אמרינן רביע ה"מ בעלמא כל היכא דאייבי בעגול הנעשה מתוך המרובע זה הריבוע יותר על העגול שאנו עוסקין במדת החלל כולו כמה נשכר כל החלל בתוספת זו כין בהיקיפו כין בחלולו לא נשכר אלא רביע שהרי עיר עגולה אלפים הקיפה ו' אלפים כדליפינן בפ"ק (יד.) מוקו אלשים באמה יסוד וגו' [מ"ש ז] ועיר מרובעת היקיפה ח' אלפים וכן למדת אלה אם בחת לחלק התוספת לפי חשבון לכל העיר לא רבתה המדה על מה שבתחילה אלא רביע דהכי קים להו לרבנן שהמרובע יותר על העגול רביע: **אכל באלכסונא.** כלומר אכל כאן שאנו עוסקין לידע כמה ניתוסף הילוך האלכסון בשביל רבוע זה שהוספנו איכא טפי מרביע לפי שכל הרבוע הזה שהוספת נתנו לקרנותיה ולא נשתכרו בו אלא מעלי העיר כלום שבתחילה אלפים ועכשיו אלפים והשכר הזה רוצו לחזרן של קרנות ומיעוטו לסמוך להן מכאן ומכאן לפי[2] האלכסון יותר על הרבוע: **מתני' נותנין קרפף לעיר.** כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק ע' אמה ושיריים כחצר המשכן ומתחיל למדוד: קמ"ח ושלש אמה הייתי ב' קרפיפות: **להיות אחת.** והיוצא ללכת דרך חברתה חוצה לה מודד מחומת חברתה ואילך: **וכן ג' כפרים המשולשין.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' תן חוצה.** קרפף: הא

מאי רביע דתחומא. קסבר דאין מגרש לקרנות ולא לתחומין [1] (ומה שפרש"י דרב אשי איירי במתא דתרי אלפי לא נהירא דבכל עיר נקרנות הוי מגרש רביע): **כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא.** ואין המשכן מכוון שאם תתמוך טבלא של עשר על עשר שהי וערב יהיו בה ד' טבלאות של ה' על ה' ועשה ריבוע בפנים שילך באלכסון של ארבע טבלאות תמלא בריבוע הפנימי י' אמות על אמה שהרי הוא מליו

של מיון שהוא ק' ואם אין באלכסון של ה' אלא (ג) כמו שעולה בחשבון אמתא ותרי חומשי באלכסונא אז לא היה לו להיות עשר אלא ט' אמות וד' חומשין אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשי באלכסונא: **רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו.** נראה לר"י דדוקא בשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן דכתו שלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדרים ה"ה לרבנן דב' עיירות דוקא אבל עיר ובית אין נותנין להם שני קרפיפות אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושיריים לעיר מתעברת לעיר וכן אם יש בית אחר תוך ע' אמות ושיריים לאותו בית של עיר אחת יכולין לעשות בורגנין כמו שילו כדאמר בעושין פסין (לעיל דף כח.) אתיתו מברגים לבי כנישתא דדיגלא דהוו תלתא פרסי כי' אמאי סמכיתו לבורגנין כי נפק (ד) אמוי ליה מתוותא דמבלגן בתוך ע' אמה ושיריים והשתא אתי שפיר הא דכשמעתא דא"ל רב ספרא לרבא הני בני אקטיפפון דמשמו להו תחומא מהאי גיסא דאדרשיר הא מפסקא דיגלא דהוו טפי מקמ"א אמות ושלש השתא מזכיר שלש וקמ"א אמה דהוי כ' קרפיפות משום דאתיר בב' עיירות וגבי רבא נקט דאחוי ליה אטמהתא דשורא דמבלגן תוך תחום בשבעים אמה ושיריים לגרוך שיהיה תוך ע' אמה ושיריים ונראה דאפי' בית ובית בלא עיר נותנים להם קרפף אחת לשתיהן דאי לא תימא הכי עיר שאין לה חומה במה יתחכרו כאחת אם לא ע"י שמונעים יחד תוך ע' אמה ושיריים דאין סברא להגרוך שיגעו זה לזה ולפ"ז לרבי חייא בר רב דאמר קרפף אחד (ה) לשתיהן לאו דוקא הא דקאמרי רבנן ב' עיירות דהוא הדין בית ובית אלא אגב דנקט ר' מאיר עיר אחת נקטי רבנן ב' עיירות והא דתניא בריש

סוכה

סיפא (ג) אם יש בין שנים החיצונים [ק"מ] אמה [ואחת] ושליש וכו'. [נימא] דיהוי תיובתיה סיפא לחייא בר רב.

[1] דנרי רביעו אלו כמו שהם הם תשולל הנמה יתולי ב"ים יש כמאן ואי"ה כמוך המסכת יגא ביאור על זה. [2] לכאורה נראה דע"ש הוא ל"ל מדקתני סיפא אם יש לו ע' אמה ושיריים וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com